

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

2024-06-05 Nr. NV-1503

ĮSTATYMŲ PROJEKTAI Nr.: TAP-24-359(2) TAIS-24-5311(3)		DĖL VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-730 PAKEITIMO ĮSTATYMO IR VALSTYBĖS PARAMOS GINKLUOTO PASIPRIEŠINIMO (REZISTENCIJOS) DALYVIAMS ĮSTATYMO NR. VIII-541 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Pasirenkama ☒ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta 2024-05-28 2024-06-04	Pasirenkama ☐ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☒ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti
Igyvendina Vyriausybės programą	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA
<p>Valstybinės pensinio pobūdžio išmokos¹ yra papildomos išmokos, kurios skiriamos tam tikroms socialinėms ar profesinėms grupėms ir mokamos iš valstybės biudžeto. Jos numatytos 6 atskiruose įstatymuose ir reglamentuotos labai skirtingai: skiriasi baziniai dydžiai, išmokų apskaičiavimo principai, skyrimo ir mokėjimo sąlygos, reikalavimai ir kt.</p> <p>Vykdam Vyr̄iausybės programą, kurioje numatyta pertvarkyti valstybinių pensijų sistemą, 2023 m. pabaigoje parengtas sisteminis <i>Valstybinių pensijų, sportininkų rentų ir kompensacinių išmokų įstatymo projektas</i>. Derinimo metu gavus daug esminių pastabų, dėl kurių sutarti reikia daugiau laiko ir diskusijų, <u>valstybinių pensijų sistemos pertvarką apsispręsta įgyvendinti etapais: pirmiausia peržiūrėti nukentėjusių asmenų, pirmojo ir antrojo laipsnių, Respublikos Prezidento sutuoktinio valstybines pensijas bei supaprastinti valstybinių pensijų administravimo procesą; II etapu – reglamentuoti visas kitas valstybines pensinio pobūdžio išmokas (išskyrus teisėjų); III etapu – teisėjų valstybines pensijas.</u></p> <p><u>Nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų, kurios mokamos labiausiai nukentėjusiems nuo 1939-1990 m. okupacijų asmenims (t.y. tremtiniais, politiniams kaliniais, buvusiems beglobiams vaikams, laisvės kovų dalyviams, asmenims išvežtiems priverstiniais darbais, taip asmenims dalyvavusiems Černobylio AE avarijos likvidavime, tarnavusiems Afganistane ir kt.), dydžiai yra patys mažiausi (0,8025 VPB² (58,06 Eur); 1,07 VPB (77,41 Eur) ir t.t.). Šios grupės gavėjų (be našlių ir našlaičių) vidutinis amžius yra 78 m. ir jų kasmet sumažėja apie 5 proc. (2019 m. – 59,3 tūkst., 2023 m. – 49,3 tūkst., 2024 m. vasario mėn. – 46,7 tūkst.). Siekiant mažinti atotrūkius tarp išmokų, mažos nukentėjusių asmenų valstybinės pensijos turėtų būti priartinamos prie antrojo laipsnio valstybinių pensijų (2 VPB, t.y. 144,7 Eur). Nukentėjusiųjų asmenų valstybinėms pensijoms, vienintelei iš valstybinių pensijų rūšių, taikomas deklaruotos gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje reikalavimas.</u></p> <p><u>Pirmojo ir antrojo laipsnio valstybinių pensijų skyrimo procesas apsunkintas, užilgintas, atliekamos perteklinės procedūros, kurios neturi jokios įtakos rezultatui (nors teisė gauti valstybinę pensiją grindžiama atitinkamu statusu ir visos sąlygos nustatytos įstatyme, papildomai yra svarstoma pirmojo ir antrojo laipsnio valstybinių pensijų skyrimo komisijoje prie SADM, rengiami Vyriausybės nutarimai). Šių pensijų skyrimą būtų tikslinga perduoti jas mokančioms „Sodros“ įstaigoms, mažėtų Vyriausybės priimamų nutarimų skaičius.</u></p> <p><u>Respublikos Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos dydis susietas su Prezidento darbo užmokesčio dydžiu (11,64 proc.) ir, siekiant vienodų principų taikymo, turėtų būti siejamas su VPB dydžiu.</u></p> <p><u>Įstatymuose vartojamas sąvokas dėl negalios reikia suderinti su Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindu įstatymo nuostatomis.</u></p>

¹ Pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinės pensijos, nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos, Prezidento sutuoktinio valstybinė pensija, pareigūnų ir karių, teisėjų, mokslininkų valstybinės pensijos, kompensacinės išmokos profesionaliojo scenos meno įstaigų kūrybiniais darbuotojams, rentos buvusiems sportininkams.

² VPB – valstybinių pensijų bazė. Nuo 2024-01-01 – 72,35 Eur.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Pirmuoju valstybinių pensinio pobūdžio išmokų pertvarkos etapu *Valstybinių pensijų įstatyme* (išdėstomas nauja redakcija) siūloma:

- **padidinti nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų dydžius** (pvz. vietoj 0,8025 VPB (58,06 Eur) nustatyti 1,5 VPB (108,53 Eur), vietoj 1,07 VPB (77,41 Eur) – 2 VPB (144,7 Eur) ir t.t.), atsisakyti reikalavimo dėl deklaruotos gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje;
- **Respublikos Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos dydį susieti su VPB** (vietoje 11,64 proc. Prezidento darbo užmokesčio dydžio nustatomas 16,66 VPB dydis);
- **pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų skyrimo funkciją perduoti „Sodrai“, o Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos ir valstybinės našlaičių pensijos skyrimą – Prezidento kanceliarijai;**
- **suvienodinti, nuosekliau ir aiškiau išdėstyti valstybinių pensijų, našlių ir našlaičių pensijų skyrimo ir mokėjimo sąlygas**, sustabdymo ir atnaujinimo terminus ir tvarką, supaprastinti informavimą apie gyvenimą užsienio valstybėje;
- **nustatyti galimybę skirti antrojo laipsnio valstybinę pensiją kitam iš daugiavaikės šeimos (5 ir daugiau vaikų) tėvų, jos gavėjo mirties atveju;**
- pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų ir nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų **skyrimo ir mokėjimo procedūras reglamentuojančių teisės aktų tvirtinimą pavesti socialinės apsaugos ir darbo ministrui**, o Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos – **Respublikos Prezidento kanceliarijos kancleriui** (dabar Vyriausybės nutarimais);
- **suvienodinti negalios sąvokas su Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymo sąvokomis ir kt.**

Kartu teikiamas *Valstybės paramos ginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviams įstatymo projektas*, kuriame reglamentuojama šiuo metu Vyriausybės nutarimu numatyta karių savanorių laidojimo išlaidų kompensacija (20 BSI, t.y. 1100 Eur) ir nustatoma, kad šios paramos skyrimo ir mokėjimo tvarką tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras (dabar Vyriausybė).

Siūlomi pakeitimai įsigaliotų 2024 m. liepos 1 d. Lėšų poreikis 2024 m. – 16 mln. Eur yra numatytas 2024 metų valstybės biudžete.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

- Siekiant užtikrinti sklandų priimtų įstatymų įgyvendinimą bei asmenų teisėtus lūkesčius, projekte nustatomos atitinkamos pereinamosios nuostatos. Pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinės pensijos turės būti paskirtos ne vėliau kaip iki 2024 m. spalio 29 d. nuo asmens teisės į šias pensijas atsiradimo dienos, bet ne anksčiau nei nuo 2024 m. liepos 1 d., valstybinės našlių ir našlaičių pensijos – nuo asmens teisės į šias pensijas atsiradimo dienos (taikant 12 mėnesių skyrimo už praeitą laikotarpį terminą); kartu su paskirtomis pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinėmis pensijomis turės būti išmokėtos priklausančios pensijų sumos.
- „Sodros“ valdybai reikės atlikti atitinkamus IT sistemos struktūros pakeitimus.
- Iki įstatymų įsigaliojimo turės būti priimti jų įgyvendinamieji teisės aktai.

STEBĖSENA

2023 m. vidutinis nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos (be našlių ir našlaičių pensijų) dydis buvo 74 Eur. Įvertinus valstybinių pensijų indeksavimo koeficientą, 2024 m. tikėtinas vidutinis nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos dydis (be našlių ir našlaičių pensijų) galėtų sudaryti 78 Eur. Nuo 2024-07-01 vidutinė nukentėjusiųjų asmenų valstybinė pensija (be našlių ir našlaičių pensijų) padidėtų 87 proc. ir būtų 146 Eur, o vidutinis nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos dydis 2024 m. būtų 106 Eur.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Rengiant projektus buvo vykdytos konsultacijos su nukentėjusiais asmenimis (tremtiniais, politinius kalinius, nepriklausomybės gynėjais) atstovaujančių organizacijų atstovais. Konsultacijų metu gauti siūlymai ir pastabos buvo įvertinti.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Suderinta be pastabų su Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centru, Lietuvos savivaldybių asociacija. Visuomenės pastabų ir pasiūlymų negauta.

Projektai patikslinti pagal Teisingumo ministerijos, Finansų ministerijos, Prezidento kanceliarijos, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos, „Sodros“ valdybos ir Asmens su negalia teisių apsaugos agentūros pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

Projektai svarstyti 2024-05-28 ir 2024-06-04 tarpinstituciniuose pasitarimuose, patikslinti įvertinus Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas.

Vyriausybės posėdžio protokoliniu pavedimu SADM pavedama iki 2024 m. liepos 5 d. pateikti Vyriausybei Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų, rentų buvusiems sportininkams ir kompensacinių išmokų profesionaliojo scenos meno įstaigų kūrybiniam darbuotojams įstatymo projektą, įvertinus Lietuvos Respublikos pilietybės kaip vienos iš sąlygų, skiriant ir mokant pensinio pobūdžio išmokas iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, nustatymo tikslingumą ir proporcingumą.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Aušra Gratulevičienė

Socialinės politikos grupė, vyresnioji patarėja